

Románský sloh

Románský sloh vznikl v Evropě zhruba v 11. a ve 12. st. Souvisí s nerovnoměrným vývojem feudalismu. Jeho časové vymezení i charakter se v různých zemích liší :
Německo – 1. polovina 13. st.,
Francie – před polovinou 12. st. již gotika,
Čechy – 1. polovina 13. st.

Pojem románský sloh vznikl v 1. 1/3 19. st. a nahradil starší termín byzantský sloh. Vztahuje se na architekturu 11. a 12. st., podobá se antickým stavbám říše římské. Románské umění mělo vystřídat antické umění. Bylo to provinční římské umění, méně již přínos nových národů. Zrodil se ve stejné době v různých zemích – ne na jednom místě románské umění se liší podle jednotlivých oblastí.

Z počátku mělo církevní charakter. Církev předepisovala obsah, náměty, formu: oslava zjevení, posmrtného života a vyjádření základních myšlenek křesťanské víry. Používá symbolů a tíhne k abstrakci. Necenila se tvůrčí originalita pracovalo se podle předloh, autoři nekreativní, snaha jen napodobovat. Jména umělců se objevovala až na konci románského umění.

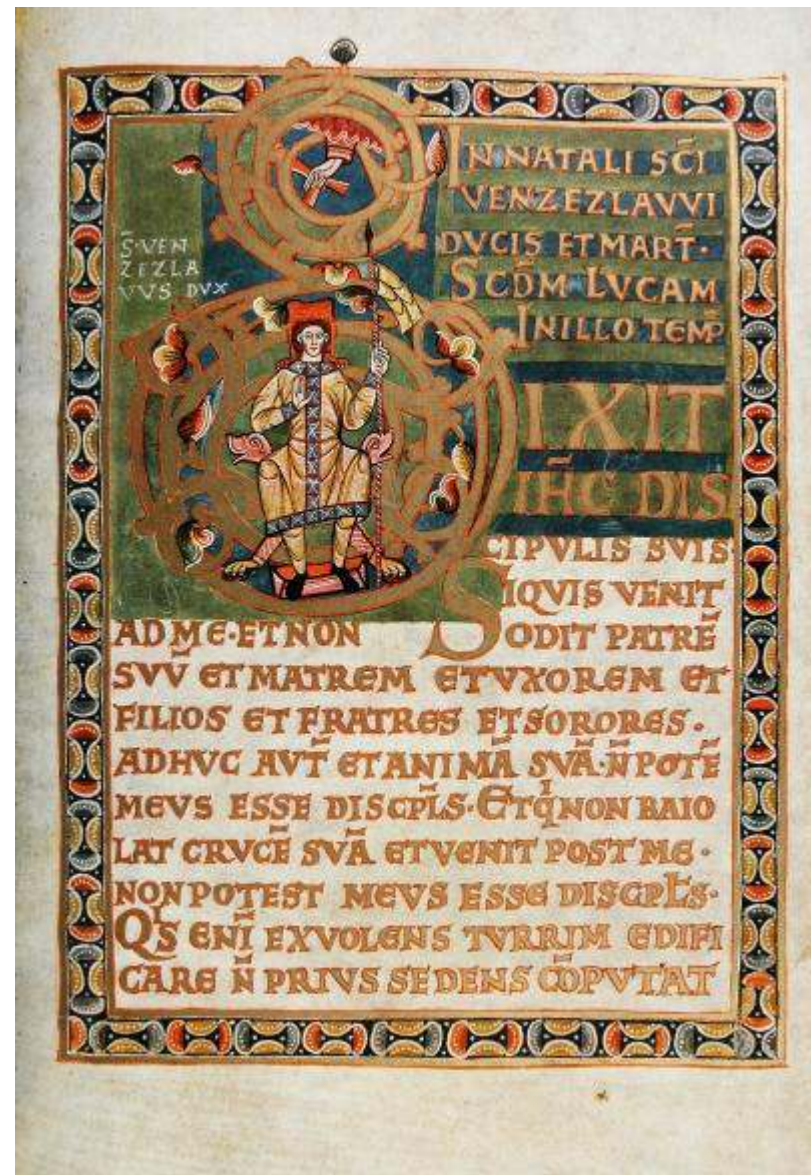

Malířství

ILUMINACE

Knížní malba (iluminace) byla určena lidem, kteří uměli číst a byli dostatečně bohatí, aby si knihu mohli dovolit, tj. především kněžím a vysokým feudálům. Většina knih byla liturgická (evangeliáře, evangelistáře, epištoláře, bible), daleko méně bylo knih světských - např. rytířských románů. Psalo se a malovalo na pergamen, někdy kvašovými barvami, hojně se používalo zlacení. Iniciály byly bohatě zdobeny miniaturními malbami ornamentálními i figurálními, iluminace však často byly i celostránkové. Knihy se vytvářely především v kláštorech, v tzv. skriptoriích.

Vyobrazení Ježíše

Malířství

Fresky

Fresky, z nichž se mnohé nezachovaly, byly v románských kostelech zcela běžné. Podobně jako plastiky také malby pokrývaly všechna volná místa. Respektovaly architekturu, aniž by se zabývaly perspektivou. Inspirovaly se miniaturami v rukopisných knihách. Ve čtyřech barvách (červenohnědá, bílá, šedozeleň a modrá) líčily výjevy z Bible nebo ze života světců.

Nástěnná malba měla sloužit především prostým lidem, kteří neuměli číst (tzv. bible chudých).

Kristus je znázorněn jako soudce nebo vládce, většinou při posledním soudu. Apsidu často ovládala postava Krista v mandorle (svatozáři kolem celého těla) obklopená evangelisty, nebo jejich symboly (lev - Marek, býk - Lukáš, orel - Jan, anděl - Matouš) a apoštoly.

Za nejzajímavější se považují biblické motivy nástěnných maleb v kostele St. Savin-sur-Gartempe.

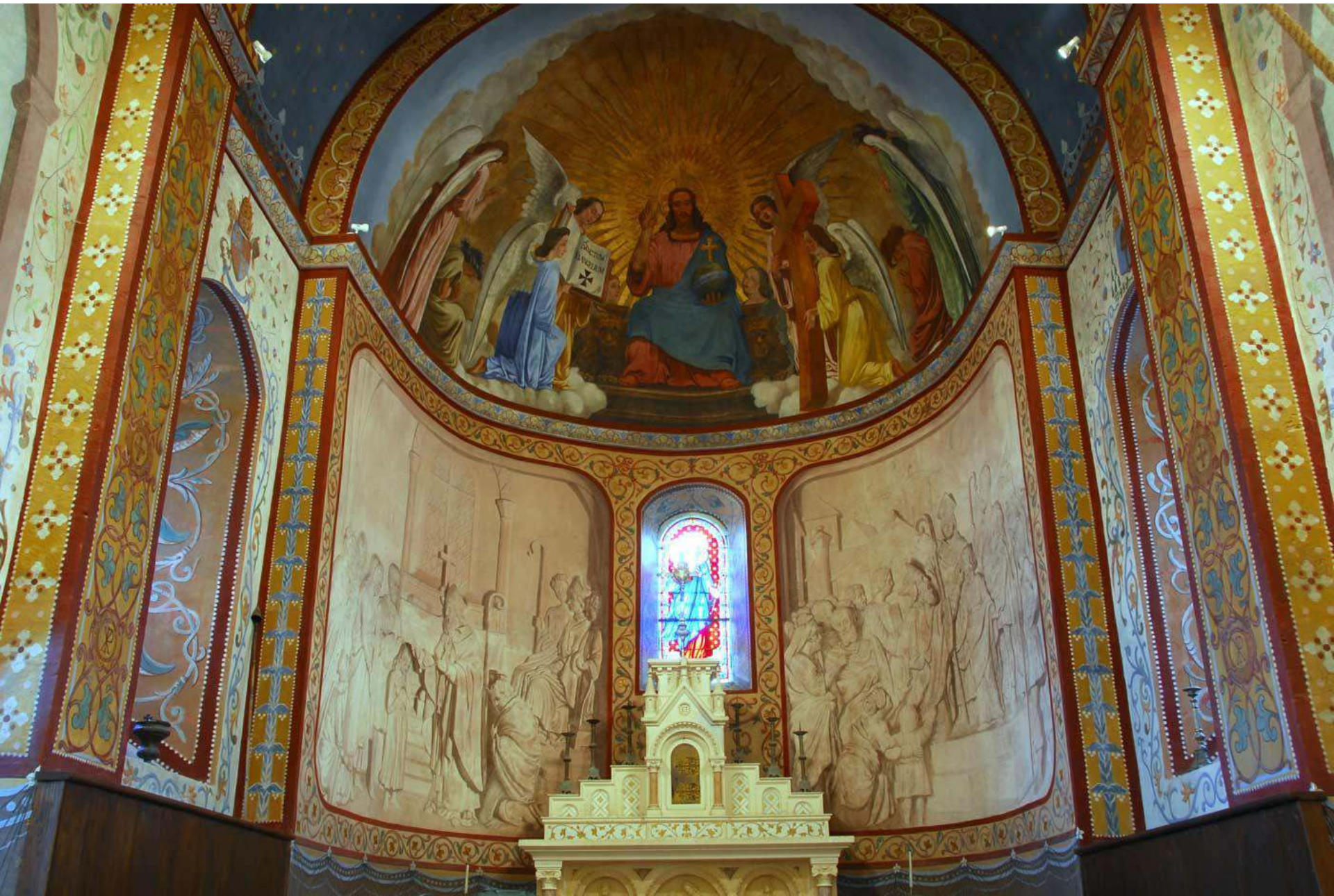

St. Savin-sur-Gartempe

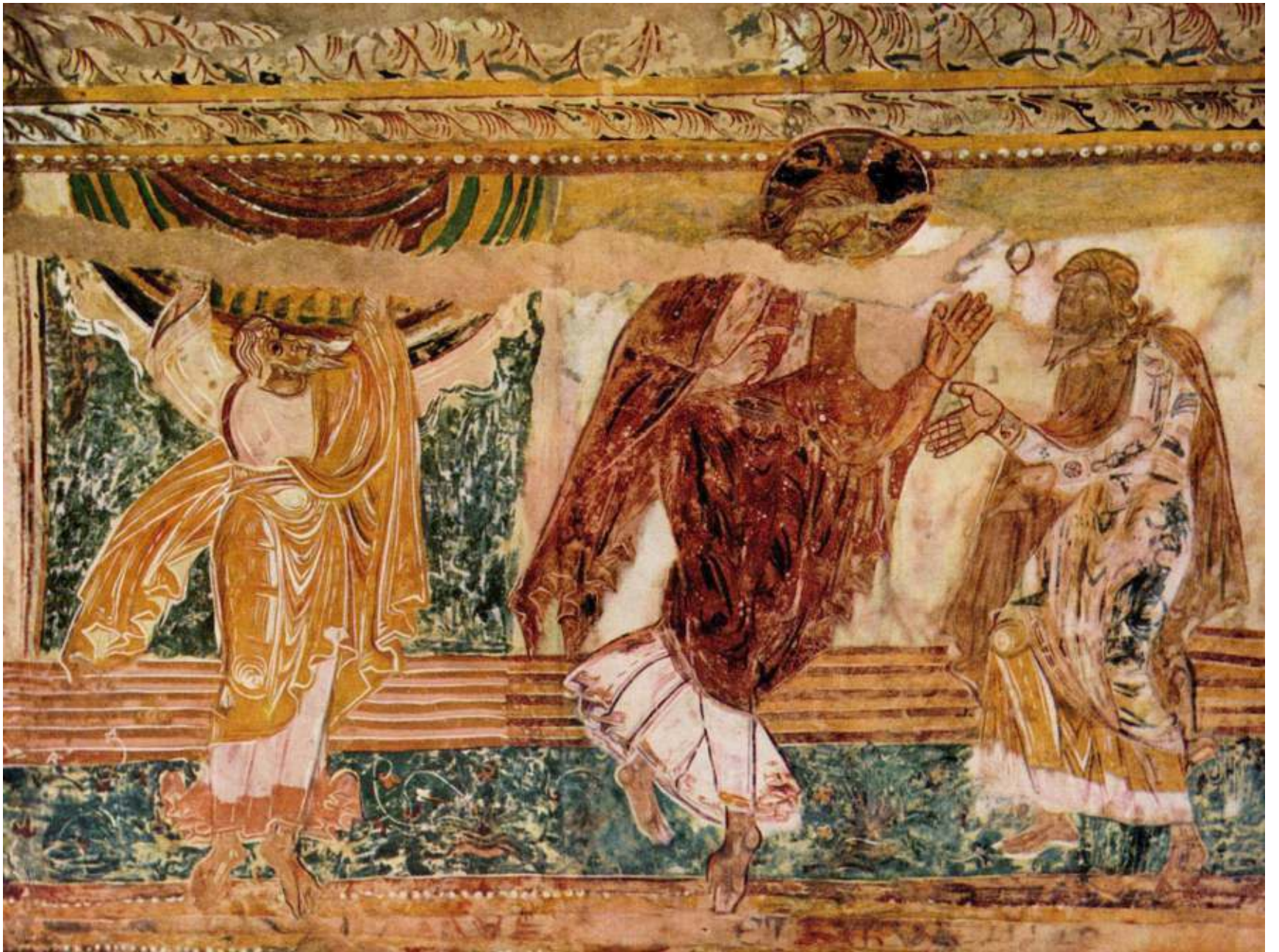

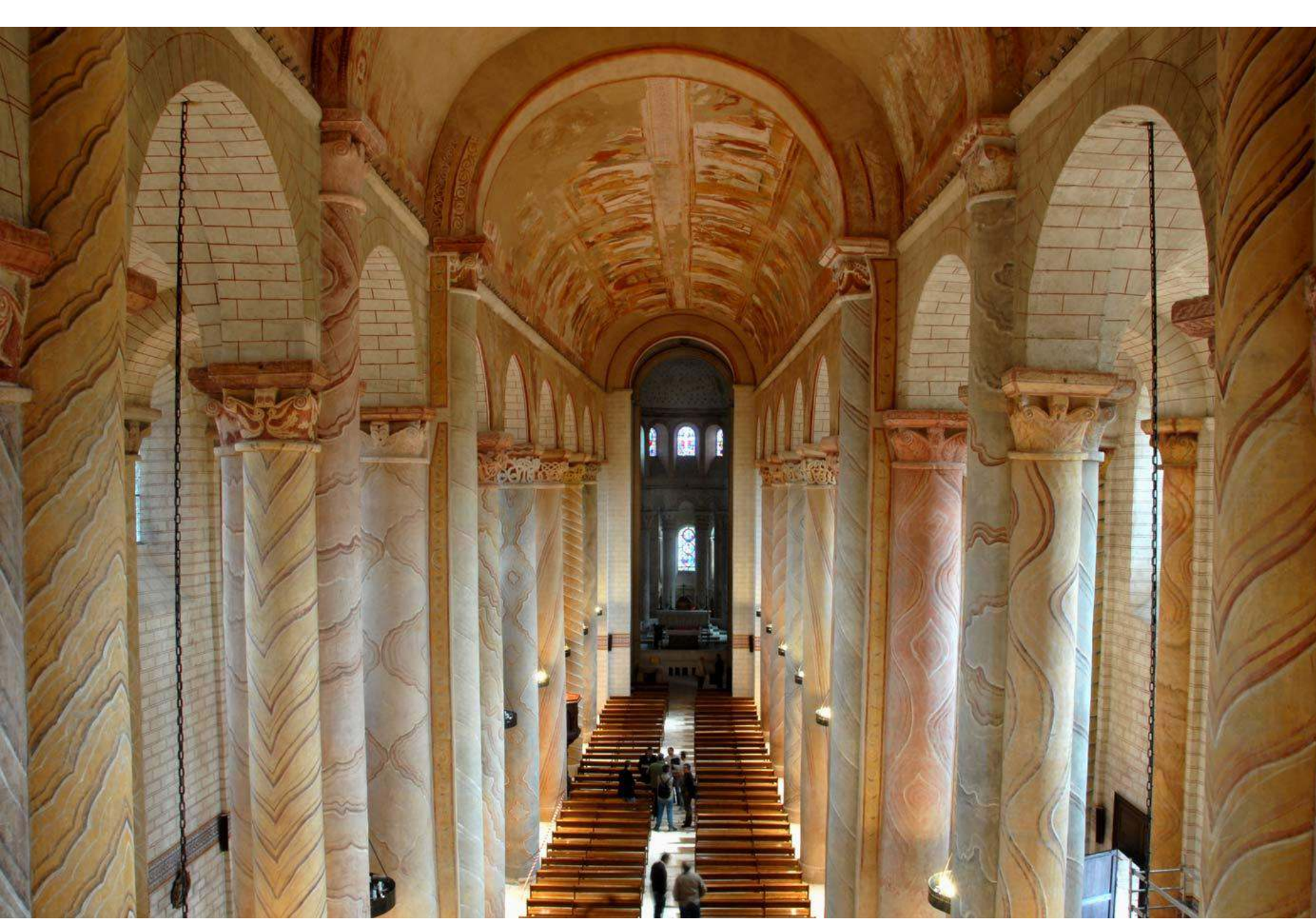
(Detail Noemovy archy z předchozího snímku)

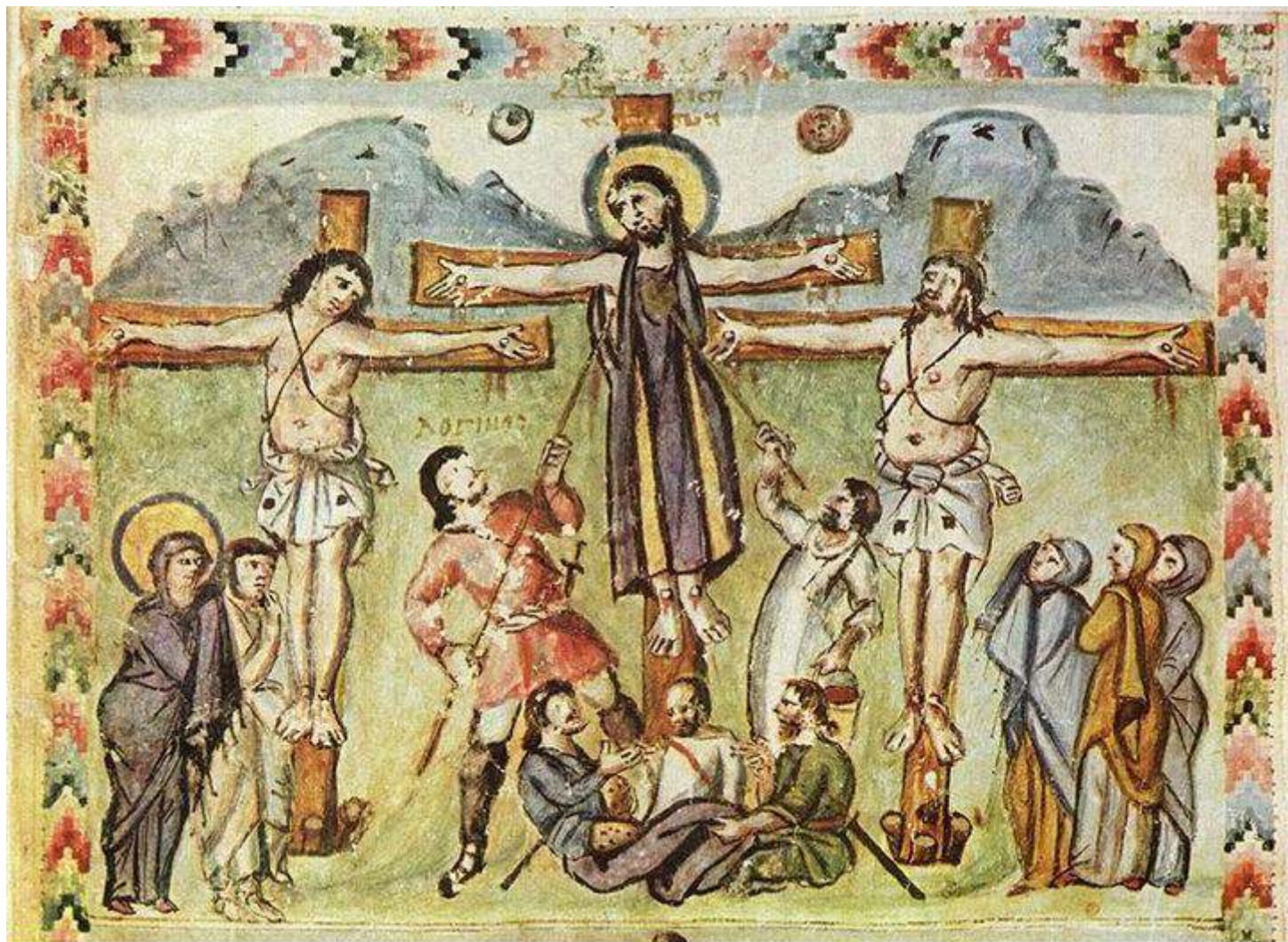
Stavba Babylonské věže

Malířství

Desková malba

Desková malba se již rozvíjela v Itálii, kde se silně uplatňoval vliv byzantského umění, a to především v Toskánsku, kde v Pise a Luce malovali Giunta Pisano a bratři Berlingierové velké obrazy Ukřižování a madona.

Zdobily především oltářní mensy (mensa = lat. stůl)

bratři Berlingierové - Ukřižování

Sochařství

Stejně jako architektura plnilo malířství a sochařství v této době většinou náboženskou funkci.

Působila zde snaha o šíření křesťanských myšlenek. Nejvíce děl bylo vázáno na kostel, těchto památek se také dochovalo nejvíce. Zadavatelem uměleckých děl, ale i výrobcem byla církev.

Umění plnilo funkci přiblížení biblických motivů - negramotným, podobně jako tzv. Bible chudých (zobrazování příběhů převážně pomocí ilustrací, pro ty co neumí číst = chudí).

Zobrazování bylo málo realistické (tzv. antirealismus). Projevoval se nezájem o prostor. Románský umělec neznal perspektivu a neměl zájem o plastický tvar. Sochy i reliéfy byly spjaty s architekturou.

Románské umění neznalo téměř žádné volné sochy. Necenila se originalita, uplatňovalo se předepsaných kompozičních témat. Záliba ve stylizaci, drapérie měla vztah k tělu.

Tvořily se sochy náboženské - sochy svatých, zobrazení děje z bible, dogmata, legendy o svatých. A sochy světské - objevují se ve velmi malé míře, vesměs reliéfy. Výjevy lovecké, kalendářní scény (spjaté s pracemi zemědělců – jednotlivé měsíce nebo celá roční období). Válečné scény, mravoličné (bajky).

Do jisté míry sochaře ovlivnilo antické sochařství, závislé na geografické poloze. Státy dále na sever vliv antiky ztrácejí. Většina produkce je anonymní.

(mírně přechází už do gotického stylu – patrné prvky)

Zlatnický portál katedrály v Santiagu de Compostela, dokončený r. 1103 a sesazený z různých fragmentů po požáru v roce 1117, se tradičně považuje za mistrovské dílo španělského románského sochařství. V Průvodci poutníků, z doby před r.1140, je již zachycena dnešní podoba portálu: "Celá stěna od shora dolů a zprava do leva je pokryta úžasnými květinami, světec, zvířaty, rybami, ptáky a mnoha dalšími věcmi".

Mezi často užívané techniky této doby patří kamenictví i řezbářství. Často se odlévaly bronzové dveře – rozdělovaly se do pravidelných čtvercových nebo obdélníkových polí. V každém poli byl reliéfní výjev (převážně z Bible). V řezbářství se objevují krucifixy. Kamenictví je spjata s chrámem (objevují se motivy ornamentální, rostlinné, zoomorfní, figurální). Zdobí se hlavice sloupů, pilíře, portály (nad vchodem), kněžiště, volné stěny (málo). Nejvíce však byl zdoben portál, protože vchodem musel projít každý.

Z arcibiskupské katedrály ve Hnězdně, založené kolem roku 1000 Boleslavem Chrabrým, se zachovaly vzácné bronzové dveře s reliéfy zhotovenými ve 12. století

761 ROMÁNSKÉ UMĚNÍ. Sloupová hlavice se stylizovanou rostlinnou výzdobou. Křížová chodba kláštera v Moissacu. Kolem r. 1100.

762 GOTICKÉ UMĚNÍ. Sloupová hlavice s rostlinnou výzdobou. Sainte-Chapelle (horní kaple) v Paříži. Druhá polovina 13. stol.

(porovnání)

Výzdobu měly na starosti celé cechy kameníků, kteří si své tradice a postupy bedlivě střežily. Tyto cechy po dokončení stavby putovaly dál. Díky tomu se vlivy, motivy a případné inovace šířily. Opakuje se několik stejných motivů a námětů. A to Kristus v mandorle (svatozář kolem celého těla), sv. Marek – jeho atributem je okřídlený lev, sv. Matouš – atributem je anděl, sv. Lukáš – jeho atributem je okřídlený býk, sv. Jan – jeho atributem je orel. Občas se objevují i donátoři (sponzoři stavby).

Itálie

V době středověku rozdrobená na menší územní celky. Centra se nacházela spíše na severu.

Bonannus z Pisy: Byl kovolitec. Vytvořil jedny z bronzových dveří baptisteria (křtitelnice) v Pise – rozdělené do pravidelných čtvercových polí, vyzdobené christologickým cyklem (začíná zvěstováním, končí na nebe vstoupením).

Francie

Zde je sochařství mnohem více rozvinuto než v Itálii. Nachází se zde velká řada sochařských škol (stejně jako architektonických škol). Probíhala výzdoba sv. Magdalény ve Vézelay. Byl zde bohatě zdobený portál (zobrazující glorifikaci Krista – povýšení). Ve středu portálu je Kristus žehnající ostatním, má rozpředené ruce, ze kterých vyzařují paprsky

Architektura

Románský sloh se prosadil ve stavitelství a výtvarném umění v zemích západní, jižní a střední Evropy v 11.-13. století. Východ Evropy byl v té době ovlivněn byzantským stylem.

V architektuře šlo o postupně rozvíjenou, v rámci Evropy a dané epochy víceméně jednotnou tradici konstruování staveb a použití materiálu. Termín „románská“ v sobě zahrnuje pokus vyjádřit vztah tohoto stavebního slohu k stavebnímu slohu antického Říma, jímž byl do značné míry inspirován a sdílel s ním některé stavební prvky (viz. klasická řádová architektura).

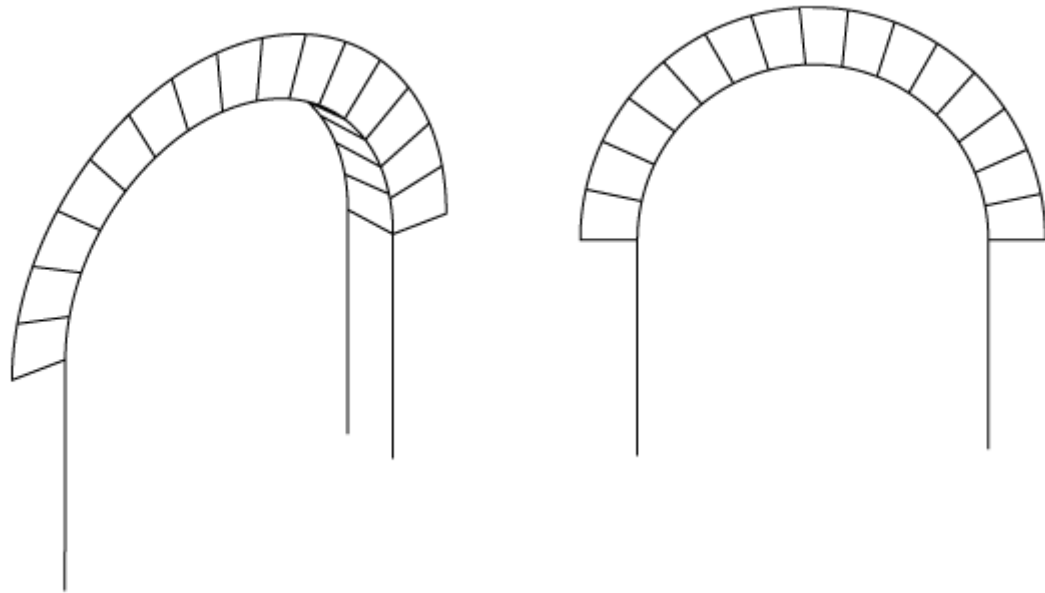
Relativní rozšířenost slohu a vzájemnou podobnost stavebních struktur po Evropě byla umožněna poměrně značnou mobilitou středověkého lidu.

Navzdory mnoha moderním představám o životě před průmyslovou revolucí nejen šlechta a rytíři, ale i kupci, řemeslníci, mniši, misionáři a putovali Evropou a roznášeli a sdíleli tak mimo jiné znalosti potřebné ke konstrukci staveb.

Rozvoj románské architektury a umění byl úzce spjat s dokončením christianizace Evropy, neboť noví věřící potřebovali prostory, kde by se mohli shromažďovat k liturgickým obřadům a kázáním. Stavěly se dva základní typy kostelů, baziliky a rotundy. Oba měly svůj předobraz v antickém stavitelství. Bazilika byla obdélníková stavba, jejíž vnitřní prostor byl podélně rozčleněn sloupořadím do tří i více lodí. Původně sloužila jako tržiště nebo soudní budova. V křesťanském chrámu byla hlavní loď podstatně vyšší i širší. Na východní straně ji ukončoval polokruhový výklenek – apsida, v němž bylo umístěno kněžiště. Uprostřed kněžiště stál oltář, u kterého se sloužila mše. Vnitřek baziliky osvětlovala okna umístěná v horní části zdí, jež vymezovaly střední loď.

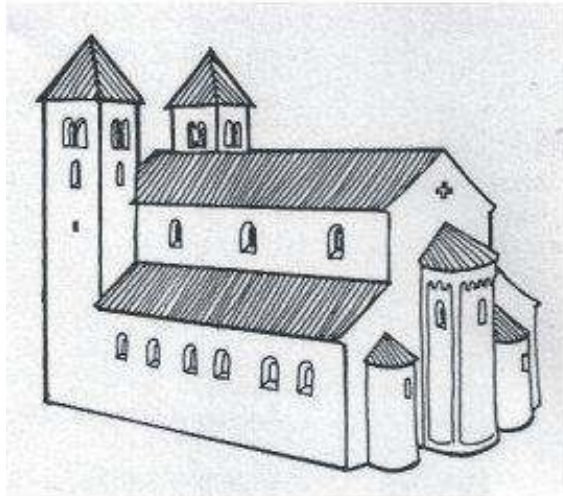
Charakteristické znaky románského slohu

- mohutné kamenné zdi
- malé okenní otvory, okna oblouková
- bobulobý ornament
- slepé arkády - několik oblouků se sloupy na zdech
- ústupkový portál - zúžení zdi okolo vstupních dveří

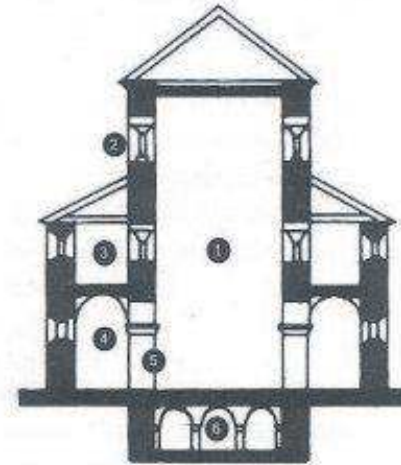

Nelomený oblouk

Basilika

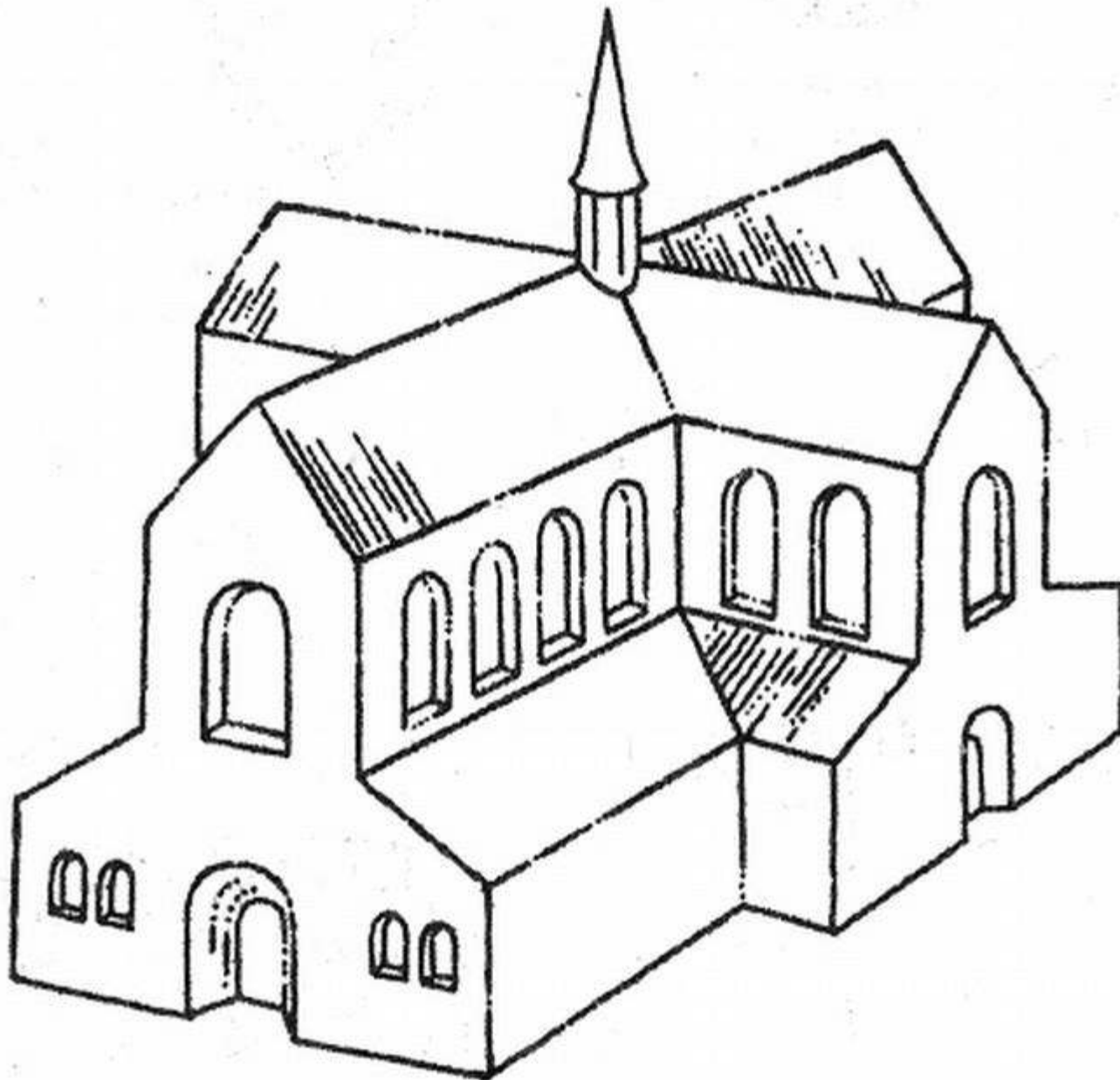

Bazilika byl nejvelkorysejší typ románského chrámu, který se vyznačoval obdélníkovým půdorysem s oltářem umístěným v půlkruhové apsidě. Vstup do baziliky byl rámován honosným tzv. ústupkovitým portálem po jehož obou stranách se tyčily dvě mohutné věže zdobené sdruženými okny. Bazilika byla vždy přinejmenším trojlodní s vyvýšenou střední lodí, která svými sdruženými okny osvětlovala její jinak spíše temnější interiér

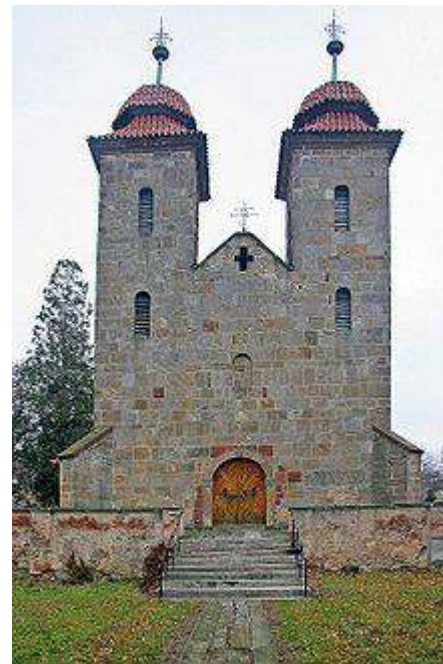
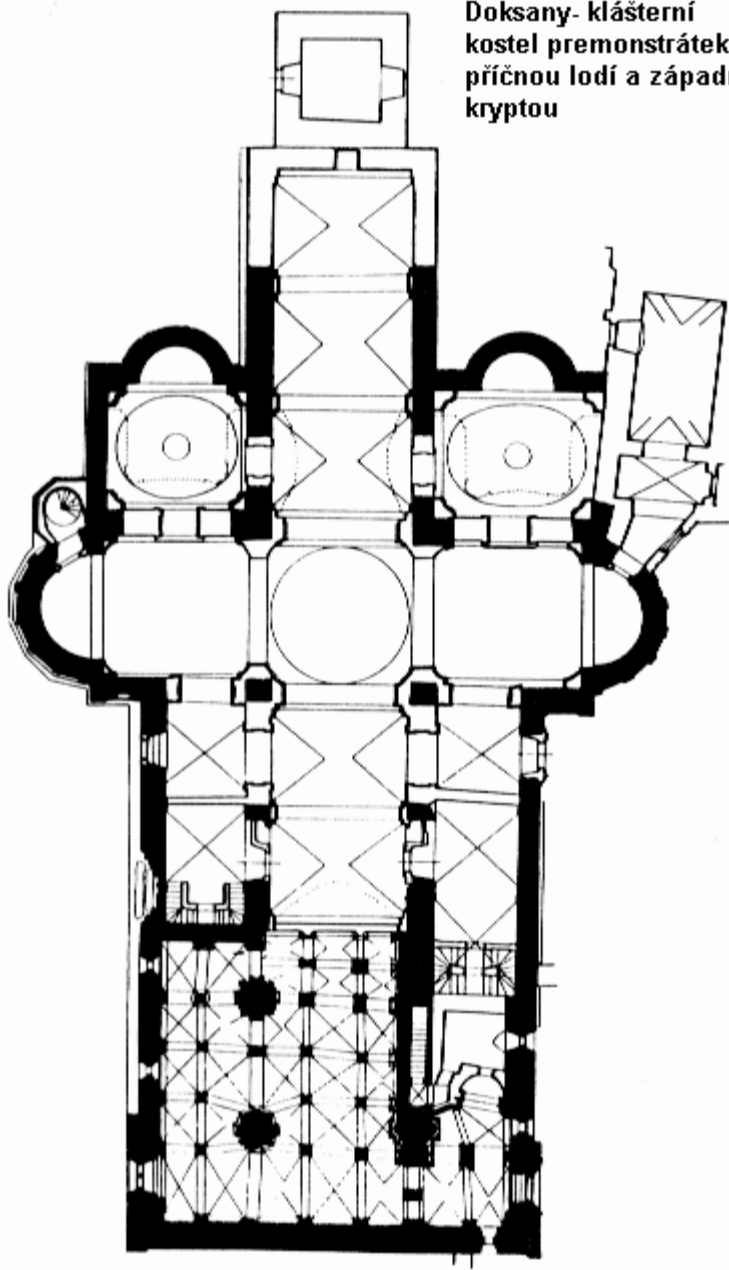
Řez bazilikou:

- 1) hlavní loď s plochým stropem;
- 2) sdružená okna; 3) empora (tribuna);
- 4) boční klenutá loď; 5) pilíře; 6) krypta

Jedna z podob bazilik

Doksany- klášterní
kostel premonstrátek s
příčnou lodí a západní
kryptou

Katedrála Panny Marie v Hildesheimu

Kostel v Potvorově

Basilika sv. Bartoloměje

Basilika v Poitiers

Basilika sv. Jiří

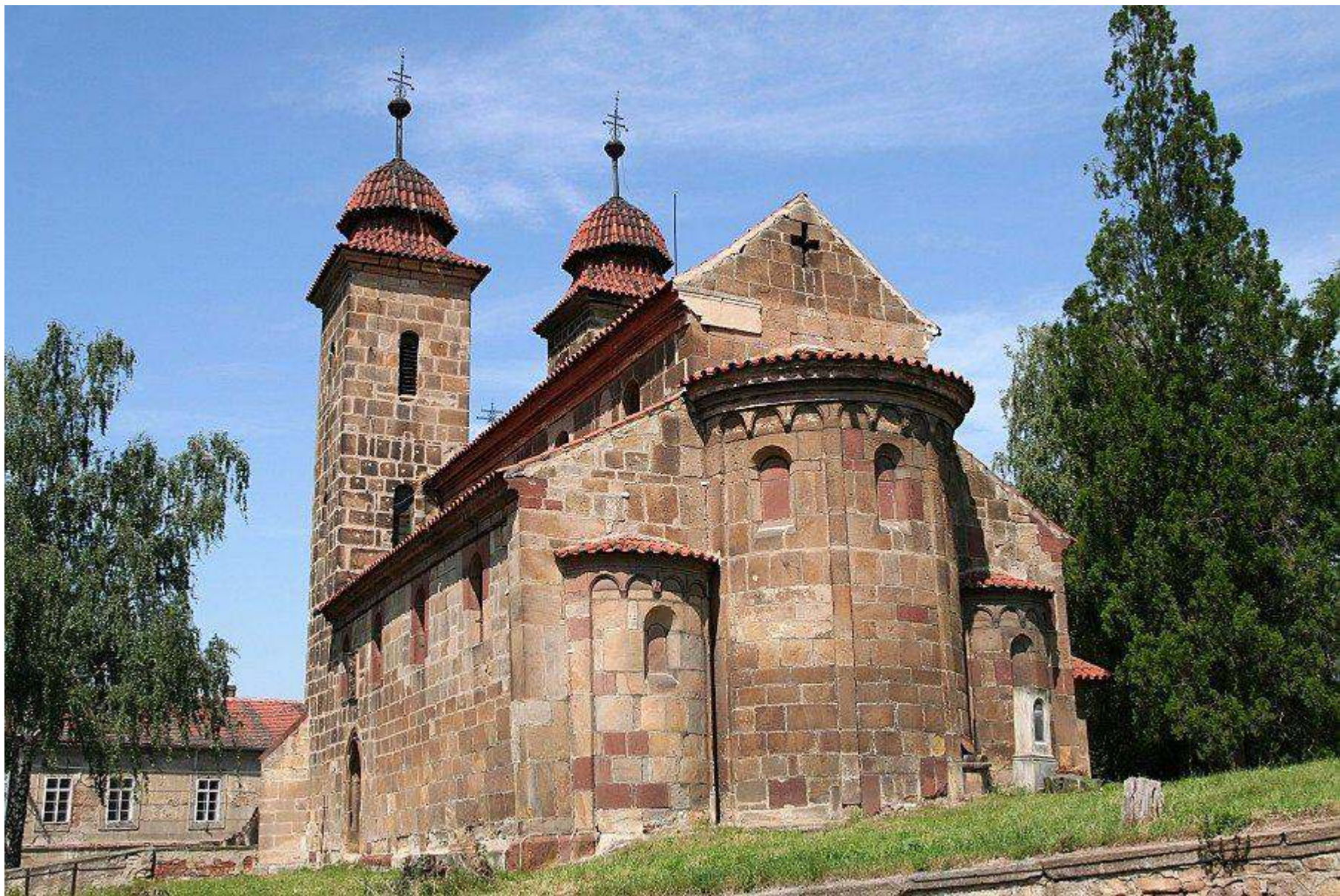
Intérieur

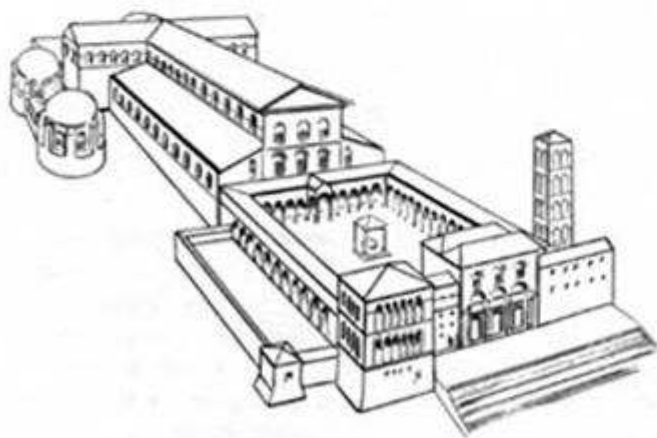
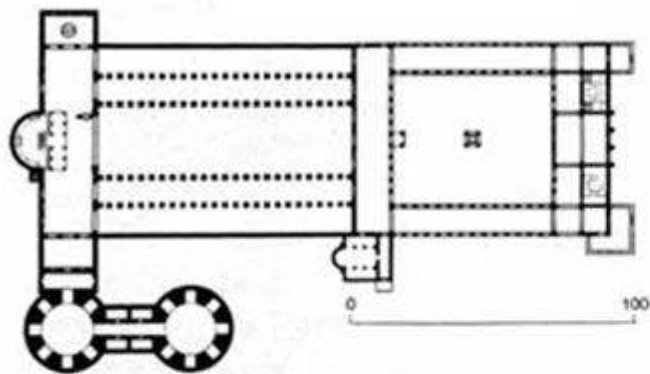
Bazilika sv. Prokopa v Třebíči

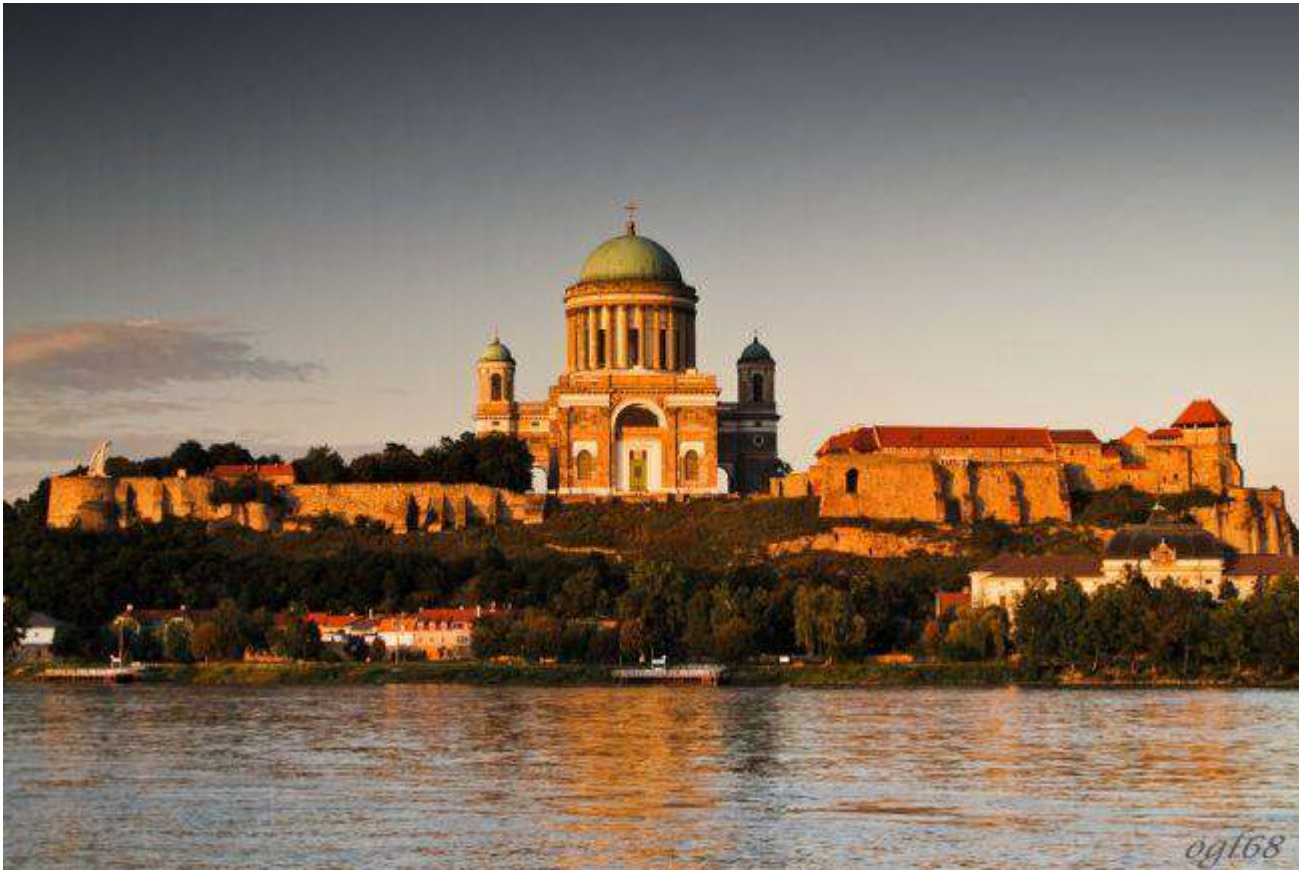
Bazilika sv. Prokopa v Třebíči

Bazilika Nanebevzetí Panny Marie v Tismicích

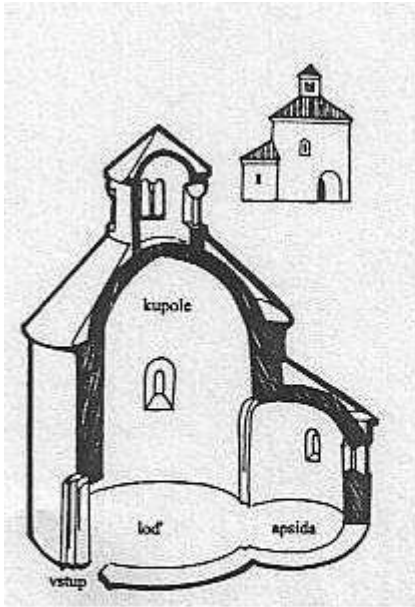

**Řím, bazilika sv. Petra
půdorys
řez pětilodím
hmotová rekonstrukce**

Ostrihomská bazilika

Rotunda

Rotunda byla válcová stavba s kruhovým půdorysem, kupolí a půlkruhovým přístavkem

Také rotunda, jednoduchá stavba kruhového půdorysu s kuželovitou střechou, byla známa již ve starověku. Římané je užívali především jako hrobky. Křesťané je začali stavět na místech, kde si připomínali významné události z života svatých nebo jejich mučednickou smrt. Rotundy mívaly jednu i více apsid. Typickou románskou stavbu představují benediktinské kláštery (například proslulé opatství v Cluny), jejichž neodmyslitelnou součástí bývala bazilika.

Cluny - opatství

Rotunda na Řípu

(C) Prague City Line

Rotunda sv. Martina

Rotunda sv. Kateřiny

Rotunda sv. Petra a Pavla

Novorománský sloh

Novorománský sloh (též pseudorománský sloh) je architektonický styl, jenž byl inspirován románskou architekturou 11. a 12. století a v němž se stavělo v době kolem poloviny století 19. Na rozdíl od svého historického vzoru však novorománská architektura používala spíše jednodušší oblouky a okna.

V německých zemích se ujala raná forma novorománského slohu nazvaná Rundbogenstil (styl kulatých oblouků). Tento stavební styl šířila v Severní Americe i jinde od 30. let 19. století skupina německých vystěhovalců. Nejvýznamnějším a nejvlivnějším americkým architektem, jehož práce se nesla ve volném „románském“ stylu, byl Henry Hobson Richardson. V USA se stylu odvozenému z Richardsonových prací říkalo Richardsonian Romanesque (Richardsonovský románský sloh). Ne všechny tyto práce však lze přiřadit k novorománskému slohu.

Budovy v novorománském slohu mívají obvykle zakulacené a polokulaté oblouky oken a římsy. Tak jako jeho románský architektonický vzor sloužil i novorománský sloh především ke stavbě kostelů a také synagog.

V Severní Americe se koncem 19. a počátkem 20. století v duchu tohoto stavebního stylu často budovaly univerzitní areály, jako je například kampus Kalifornské univerzity v Los Angeles, kampus Denverské univerzity a kampus Torontské univerzity.

Synagoga v Krnově

Dekum Building v oregonském Portlandu

Zdroje

<http://galaktis.cz/clanek/romanske-socharstvi-a-malirstvi/>

http://studentka.sms.cz/maturitni_otazka/romanske-umeni

https://cs.wikipedia.org/wiki/Rom%C3%A1nsk%C3%A9_mal%C3%AD%C5%99stv%C3%AD

https://cs.wikipedia.org/wiki/Rom%C3%A1nsk%C3%BD_sloh

<http://www.pamatky-praha.cz/pamatky-v-praze/romansky-sloh>

<http://historieumeni.blog.cz/0805/hlavni-znaky-romanskeho-slohu>

https://cs.wikipedia.org/wiki/Novorom%C3%A1nsk%C3%BD_sloh